

Nro. 4.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRÁLY KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indult Bétsből Kedden Julius 14-ik napján 1812-dik
esztendőben.

P r á g a.

Francia Császárné ő Felségének innen való
elindulásakor Julius 14-ik napján reggeli 6 órakor,
az itt lévő őrző sereg és a' polgári katonaság,
katonai pompával kiállottak. A' czéhek, a'
Szőke gyűlésezet, az Akadémiai kar, és a' Klas-
tromi papság, különbkülömb seregekből álló
sorokat formáltak. Ezekhez tsatolták magokat
a' város' előljárói. Felséges Urunk a' maga ked-
ves leányával, az Udvari tisztektől és a' jelen-
lévő fő uraságoktól az úti hintóhoz kísértetvén,
abba béűntek, 's ágyúk' dörgése, minden harán-
gok' zúgása, 's az útzákon nagy sokasággal
álló népeknek ezer áldás kívánásai fözött, Prá-
gát nagy sebességgel ide hagyták.

Még azon délután ide hagyta azt Felső-Aszszonyunk is, útját *Lubon* által *Töplitz* felé vevén. Ő Felségét Palatinus ő Császári Hertzegsége vezette, és az itt lévő Cs. Fő Hertzegek és Hertzegaszszonyok, *Theresia* Császári Hertzegaszszony a' férjével Antal Szakszoniai K. Hertzeggel egyetemben, továbbá a' fő Udvarimester *Troutmiansdorf*, a' fő Istálómester Hertzeg *Kaunitz*, 's végezetre minden itt lévő Udvari aszszonyok, Kamarás urak, és Edelknábok, kísérték a' hintóhoz. —

Még azon nap Palatinus ő Cs. Hertzegsége is útnak indult innét Béts felé. A' több Fő Hertzegek és Hertzegaszszonyok, Antal Szakszoniai K. Hertzeggel és kedves élete párjával Theresia Császári Hertzegaszszonnyal egyetemben, minnyá. Julius 2-dikán reggeli 5 órakor indultak el Prágából, az első *Béts*, ezek pedig *Drésda* felé.

Magyar Ország.

Győr. — Juniusnak 23-dikán tartotta itt Méltóságos *Matkovich Pál* Cs. K. Udvari Tanácsos Úrnak, a' Köszegi Distriktuális Tábla Elölülőjének előlülése alatt, az úgy nevezett Dunán túl lévő Evangelicusok' megyéje béli Superintendensnek választatása. Soproni Prédikátor *Kiss János*, Győri Péédikátor *Fabri Pál*, Kis-Pétzi Prédikátor *Német István*, és Föl-Pétzi Prédikátor *Tatay Pál* F. T. Urak voltak a' Kandidátusok, a' kik között F. T. *Kiss János* úr nyerte el a' voksoknak nagyobb számát, ki istenhát az ide való templomban a' szokott rendtartás szerint a' maga új hivatalába szonnal bététetett.

Soprony. — A' hasznos tudományok és mesterségek' *Erfurti* Akadémiája, a' Sopronyi Evangelicum Gymnásium béli Professor *T. Kúmi Károly György* urat, ki a' maga hasznos írásairól esmeretes, a' maga betsületből való tagjává nevezte, 's arról neki a' múlt Juniusban a' szokott Diplomát elküldötte.

Moldva Ország.

Junius' 18-dikán így írtak a' Moldovai széleslekről: —,

„Mi a' *Bukarestben* Május' 29-dikén megkészült békességnek híret, az ezzel Szebenén által Béts felé siető Kurirtól hallottuk - meg leg előbb. A' hír *Jassyban* is közönséges volt, sőt Szenátor *Alitasievics* öröm innepet is tartott érte. Hasonlóképpen tselekedett a' Tarnopoli Szenátor is. *Bukarestben* semmit nem kételkedtek az Oroszok, hogy azt a' Török Császár ratifikálni nem fogná. Valamint *Konstántzinápolyba*, úgy az Orosz Császárhoz is, egyegy Orosz és Török tiszték vitték - el a' kötést. Az által, hogy a' *Pruth* vize rendeltetett határnak, *Jassy* ugyan vissza tér a' Török birodalom alá; hanem az Orosz birodalom, a' tartománynak lóval és egyéb marhával leg gazdagabb részét tartja - meg. A' *Chotymé* Raja is az Orosz birodalom alatt marad ezen kötés szerént. Mint mondják, *Kallimachó*, a' Moldovai volt Hospodár, a' ki ezen háború alatt az Orosz birodalom' belső részében tartatott, már szabadon bocsátatván, útját *Jassy* felé tovább folytatja. Generális *Kutusov*, ki a' Moldovai armádától a' napnyugoti második armádához rendeltetett, elébb az új Török várakat, *Chotymot*, *Bendert*, *Silistriát* 's a' többeket fog-

ja megjárni, és még azután fog a' nevezett ármádához menni. —

Chotymnak várait nagy szorgalmatossággal erősítik az Oroszok, és nagy magazinumokat gyűjtenek ott össze. Az élelét egy részint Hollandus aranyokkal vásárolják, mellyek, mint tudva van, a' Napkeleti kereskedésre nézve benn az Orosz birodalomban verettetnek.

A' lónak Moldovából való kivittetése is, mellyet az Oroszok megtiltottak volt, most ismét felszabadított (kétség kívül azon részében Moldovának, melly a' Törököknek vissza adatott). Már feles szállítványok érkeztek által Bukkovinába.

(Ezen tudósításnak utóírása vagy toldalékja is lévén, azt olvassuk benne, hogy a' *Jassyból* Junius 14-dikén indult levelek szerint, a' békeségnek ratificatioja még akkor meg nem érkezett volt a' Portától. A' Moldovai Boérok, a' kik a' Pruth vizén túl is jószágokat bírnak, nagyon megkedvetlenültek Moldovának két felé való osztása miatt).

Az Oroszok még egy erősséget építenek a' Chotymi rajában.

Spanyol Ország.

Az Albuferai Hertzegnek (Marschal *Suchotnek*) egyebek között egy levele jött-ki a' Párisi újságokban, mellyet ő a' Barcellonai Komendánszhoz *Mathieuhez* intézett, és ez a' summája: —

„Kedves Generális Úr! A' hírek, mellyeket Andalusira nézve elterjeszteni tettik némellyeknek, leg kisebb fundamentom nélkül valók. Az én ármádámnak gyakran van közösülése a' Déli ármáda' bal szárnyával, a' melly Bazánál áll,

a' hol az, néhány napok előtt Insurgens Generális Freirét megverte, 's tölle 400 lovat és 4 vagy 5 száz embert elfogott. Az Anglusok vesztese rettentő; mellyért ők sipánkodnak jól tudván, hogy a' mi elveszett, egészen elveszett. Szerentsém van lenni etc. —,

„Albuferai Hertzeg.

Hadi Tudósítások.

A' *Berlini* újságban Julius 2-dikán és 4-dikén ezek jöttek - ki —

Gumbinnen Junius 20-dikán: A' Császár Ő Felsége 18-dikban estvéli 5 órakor érkezett ide a' maga kísérőivel és testőrzőivel igen jó egészségben — a' város mellett össze seregelve lévő seregeket megmustrálta — 's útját innét azonnal tovább folytatta. *Wehlau* és *Insterburg* városai-
kon által jött ide, minekutánna azoknak környé-
keiket jóhátton megvizsgálta volna.

Napkeleti Pruszsia Jun. 27-dikén. A' *Tarentumi* Hertzeg (Marschal Magdonald) 23-dikban a' vezérlése alatt lévő ármárával, melynek egy részét Prusziai seregek teszik, a' *Mémelen Tilsit* mellett, 25 dikben pedig a' Frantzia nagy ármárának egy része, mellynél a' Császár maga személyesen jelen van, a' *Niemenen* által költöztek. Ő Felsége a' *Willna* felől jövő *Wilia* vizének a' Niemenbe való szakadásánál, az Orosz földön, a' *Kaucn* (*Kowno*) mellett lévő klastromba szállott-bé. A' Császárnak a' katonákhoz intézett proklamátziója, a' melly *Wilkowiskyben* a' fő hadi szálláson Junius 22 dikén adattatott - ki, itt is ki hirdettetett Német és Frantzia nyelveken. —

Mint mondják a' szélső vgyázók között való apró össze tsapáson kívül még eddig sem-

mi nevezetes verekedés nem történt volt a' Frautzia és Orosz ármádák közt; az Orosz seregek minden pontokon vissza vonták magokat, mint gyanítják azért, hogy a' *Düna* megett helyheztessek kemény állásba magokat, a' melly víz megett az ő főbb magazinumaik is találhatnak, és a' melly czéllal ők mind azokat a' helyeket, mellyek az ezen vízen való általmenetelre alkalmasok, hídfedező sántzokkal és egyéb töltésekkel 's batteriákkal, megerősítették, 's bátorságba helyhezgették.

Azokat a' hadi útakat, mellyeken a' katonaságnak a' *Wistula* vizén túl a' nagy ármádához lehet menni, a' Napkeleti Pruszsiai Frantzia Kormányozónak Gróf *Hagendorpnak* Jun. 27-dikén *Königsbergben* kiadott hirdetése szerint, e' képpen rendelte el a' Császár —

1)ször. *Ch Thorn* városától fogva a' *Niemenig* leszen egy út. *Thorntól* fogva *Graudentzig* két napra való eleség adattatik a' katonáknak. Itt a' Pruszsus Komendáns ad nékiek egy napi eledelt *Marienwerderig*, innét ismét egy napra való *Marienburgig*, 's innét is ugyan annyit *Elbingig*. Itt három napi eleséget kapnak *Königsbergig*, a' hol egy nyugvó napot tartanak. *Königsberg*től fogva *Tapiauig*, 's innét *Gumbinnenig* két napi eledellel indítatnak tovább. *Gumbinnenben* nyugvó napot tartanak. Innen *Wilkowiskibe* mennek két napi eleséggel. E' szerint a' *Gumbinnen*i és *Königsbergi* nyugvó napokkal együtt, 13 napok telnek az ő *Thorntól* fogva *Wilkowskyig* való újakban.

2)ször. Egy más közösülés útja leszen az ármáda felé *Warschauból*. Itt két napra való

éhség, szomjúhság, és fáradtság által való el-
pedés miatt sok katonáink már egészen elked-
vetlenül voltak: de alig mutatta meg magát a'
fő Generális egy tevén, azonnal megjött min-
nyájónak a' kedve, 's örömmel folytatták útjo-
kat. *Syriának* úgy nevezett *Portáihoz*, a' mel-
lyek két nagy gránitkő oszlopok, nem soká el-
jutottunk, 's a' Raffai szép és mély kútnál, mely-
nek igen jó vize van, megállapodtunk. —

Mártzius' 2-dikán a' *Pa'lestina*i igen szép és
jól megmivelt térségre értünk. Innét *Gáza* felé
folytattuk útunkat, a' melly igen terhes volt a'
sok patakok és folyóvizek miatt. A' város mel-
lett egy hegyen hadi rendbe állva találuk az
Ibrahim Bey' Mamelukjait, de a' kik azonnal,
hogy lovasságunk reájok rohant, megfutamod-
ván *Gázába* tsendesen bémennünk engedték.
Sebeseink nem oly nagy számmal, hanem egyéb
betegeink felette sokan voltak, kiknek számokra
azonnal ispotályt állítottunk fel. Fájdalom! hogy
itt a' még meglévő ötven tevémert a' bagázsia
komendánsok által engedni kéntelenítetvén,
nem soká igen meggyült a' bajom a' sebesek'
tovább való szállíttatására nézve. —

Innen 3-dikban a' *Jaffai* halmokra érkezvén
ennek ostromlásához azonnal hozzá kezdettünk.
Betegeinket egy faluba helyheztettem-be, melly
nem messze a' várostól igen jó helyen feküdt.
A' város néhány óroig tartott reárohanás által
való igen heves vívás után kezünkre jutott.
Csak a' sebeseink' száma kétszáz negyvenkettőre
telt. De szerentsére egy nagy klastromra talál-
tunk, mellyben minnyájokat béhelyhezthettük.
Egy második klastromot hidegteleős betegeinknek

számokra készítettük - el. Itt Mártzius 15-dik napjáig maradt és a' szabad ég alatt hált egész ármádánk. Ezen idő alatt nem tsak hogy a' város környékein mutogatták a' pestis' jelei magokat, hanem az a' mi hideglelésjspotályunkban ki is ütött valósággal. Némelly jó erőben és egészségben lenni látszó katonáink, még *Jaffának* ostromlása alatt hirtelen elhaltak: most pedig már oly keményen kezdett ezen nyavalya kegyetlenkedni, hogy napjában hat, tizenkét, sőt tizenöt embert is megölt. A' dolgot titokban iparkodtunk tartani, azonban a' veszedelemnek elhárítására minden eszközüket elköveltünk. A' katonáknak, hogy a' lakosokkal ne társalkodjanak, és hogy napkeleti ótska ruhát magokra ne vegyenek, különösen javasoltuk; erre való volt a' szabad ég alatt való tanyázás is.

Mártzius 15-dikén útnak indultunk végezetre *St. Jean d' Acre* felé. Minekelőtte oda jutottunk volna, előbb meg kellett a' lakosokkal verekednünk a' hegyek között, a' hol a' *Lannes* osztályában ötvenöt emberek sebesedtek meg. Ezen útnkat az is felettébb terhesítette, hogy a' magas hegyek és a' mocsáros völgyek egymásra következtek. Végezetre 18 dikban estve eljutottunk azon térségre, mellyen *St. Jean d' Acre* fekszik. Seregeink egy össze omlott kastélynak tövében szállottak meg, a' melly valaha ezen városnak oltalmazó erőssége volt, a' mint látszott. Seregeink nagyon el voltak lankadva, eleségünk telyességgel nem volt, sőt remétségünk sem lehetett, hogy találhassunk, minthogy a' környéki lakosok előttünk mind elfutottak és a' hegyek közzé bújtak - el. Tsak a' második

napon tehettünk szert valami kevés eleségre. Mártzius 19-dikén St. Jean d' Arce vára eleibe szállította ármádáját a' fő Generális, 's annak ostromlásához a' következett napon hozzá fogott. Én a' híres *Ghezziár* istállóiban azonnal ispotályt állítottam fel, nem találván ennél jobb és bátor-ságosabb helyet. Ágyneműre azonközben telyes-séggel szert nem telietvén, káka levélre kellett fektetni sebeseinket, de még ennek megújítatá-sára sem volt mindenkor módunk. Későbbre még más három ispotályokat is kellett felállíta-nunk.

(A' többi következik).

A' Természet rettentő munkáinak néhány új példái.

Az *Atlanticum* tengeren az *Azores* szigetek mellett, egy olyan *Vulkán* (tűz okádó hegy) ütöt-te ki magát tavaly, a' melly tsak egy a' maga nemében. Bizonyos Ámerikai ember, a' ki éppen akkor *San-Miguel* szigeten tartózkodott, a' melly leg népesebb az *Azoresek* között, így írta-le ezt a' szörnyű történetet: —

A' *San-Migueli* lakosok nagy irtózással szem-léltek az 1811-dik esztendőben Junius' első nap-jaiban egy füst felleget a' föld gyomrából kite-kergődni, a' melly a' szigetnek napnyugoti ré-szét egészszen elborította, 's a' felett két napo-kig maradván, a' maga hüdösköves részei által úgy eltöltötte a' levegőt, hogy kevésbé múlt-el, hogy sok emberek meg nem fojtódtak. A' füst-nek vékonyodása után a' tenger színén, a' szi-gettől egy órányi távolságra, olyan helyen, a' hol a' tenger ötven ölnyi mélységű, egy szörnyű *Vulkánt* láttunk feljönni a' mélységből. A' tűz-

nek és füstnek ilyen módon való kirohanása két egész napokig tartott, olyan nagyságú helyen, a' mellynek az ő közép pontja körül való kerületét, három mértföldekre lehet tenni. Egyszerre hirtelen eltsendesedvén, úgy látszott, mintha egészen meg fojtódott volna, de néhány óra múlva ismét hirtelenséggel kiütött, a' partól most is egy óra távolságra, a' maga előbbeni helyétől is valami egy óra távolságra. Az ő második kiütése a' természetnek felette szép de egyszerűs mind felettébb rettenetes játékát szemléltette. A' tenger örvénye szünet nélkül hajgálta - ki legnagyobb hánykódással a' szivárvány színeivel ezerképpen vetélkedő tűzmassákat az ég felé, legrettenetesebb tengeri ütközethez hasonló dörgéssel. A' tűz massák helyett gyakran füstfellegek tsavargódtak felfelé. A' rettentő kőszikla darabok oly magasságra repdestek - fel a' levegőbe, mintha parittyából hajgáltak volna őket, a' magasságból a' nehézség' régulai szerént nevedő sebességgel zuhantak ismét le a' tengerbe. Ez hat napokig tartott így, a' midőn a' tenger színe felett, azon helyen, a' hol az előtt legnagyobban füstölgött, egy kisded kőszikla sziget tűnt az emberek' szemeibe, a' melly megkeményedett tűzmotsárral (lava) volt béborítatva. Ennek az új szigetnek egy mértföld a' kerülete, a' formája tsaknem egészen kerekded; a' közepén van egy nagy tó, mellynek valami fél mértföldet teszen a' kerülete. Az alatt, míg a' föld' gyomra 50 ölnyi víznek mélységén által a' tüzet, füstöt, és követ, ki felé hánnya, az egész San Miguel szigetén tartott a' földnek rengése. A'

lakosok ijedtekben a' partok mellett lévő hajókon kerestek menedék helyet; tsakugyan hét kiseded kőházaknál több nem omlott össze, és semmi egyéb szerentsétlenség nem történt. —

Mitsoda resultatuma leszen ennek a' tengeri tűzokádásnak a' természeti tudósokra nézve, azt akkor fogjuk meghallani, midőn ők az új szigeten a' magok vizsgálódásaikat megtehetik, 's a' tudós viággal közölhetik. Három emberek, minnelötte még a' Vulkán' kegyetlenkedése egészen eitsendesedett volna, az új kősziklához közelítvén, kevésbé múlt-el, hogy életekkel nem fizettek vakmerő bátorságokért, és újságon való kapásokért. Mintha a' levegőnek valami vonó ereje által ragadtattak volna, egész fél mértföldnyire vitettettek akarajjuk ellen, a' hol egy vastag füstfellegtől elborítatván, abban szörnyű félelem között másfél óráig maradtak, mikor végezetre abból kiszabadulván ismét nap világot láttak, kezeik, ábrázatjuk, és ruházatjuk tiszta feketék voltak; az ő hajójok' feketit tölnyi magasságú hamú fedte. Még ekkor nem tudták, hogy *San - Miguel* és az új sziget között járható maradott - é a' tenger.

Hasonló Vulkán kegyetlenkedett Napnyúgoti Indiában *St. Vincent* szigetén a' folyó esztendőben Aprilis 30 dikán. A' hegy, naplemente felé kezdette - el a' tűznek és füstnek okadását, és más nap reggei felé tsendesedett el. Kevés idő tölt benne, hogy az egész szigetet a' kihányt köveknek és hamunak sokasága fedte - bé. A' hegy körül két 's három lábnyi magasságra fekszik a' hamú a' mezőkön. A' két nagyobb folyó vizek kiszáradtak, és ójjak lettek helyettek. Az em-

berek között csak egy fehér és hat fekete veszett el. *Wingstor* városából, a' melly 12 mértföld távolságra van a' tűzokádó hegytől, az emberek a' kikötőhelyben lévő hajókra futottak ijedtekben.

Az úgy nevezett északi tengerben Norvégiától valami 10 mértföld távolságra, egy keréngő vagy örvény találtatik, mellynek *Malstrom* a' neve. Ennek semmi tulajdonságát ki nem lehet jobban tanulni, azért, hogy nem lehet hozzá közelíteni. Ez a' Norvégiai Kharibdis sokkal veszedelmesebb a' Sicíliai Kharibdisnél, 's a' mint mondják, valami két esztendőktől fogva még sokkal veszedelmesebbé lett, mint az előtt volt. A' sodró vagy ragadó ereje azóta igen sokat nevededett. A' maga keringésének sem tartja a' régi idejét. Most minden 5 órák alatt nyugszik 20 minutáig. A' hajók 8 vagy 9 Anglus mértföld távolságnyra nem bátorságosok tőle. Tengerhánykódáskor még nagyobb' az ereje. Ilyenkör 10 mértföldnyi távolságról is elsodorja és úgy maga után ragadja a' hajót, hogy annak elkerülhetetlenül a' tenger' fenekire kell temettetni. Azt tartják, hogy gyakran a' leg nagyobb tengeri állatokat is éri miatta ezen szerentsétlenség. Csak mostanság, t. i. az 1810-dik esztendőben történt, hogy két hajók Norvégiából *Vigten* szigetére akarván által evezni, ezen örvényhez 9 mértföldnyire közelítettek, a' hol annyal is nagyobb bátorságban lenni gondolták magokat, hogy akkor még azt tartották ezen örvény felel, hogy csak 6 mértföldnyire terjed az ereje: de megsalattattak, minthogy az örvény ellet elragadván, mindenestől fogva a' tenger' fenekire temette.